Štev. 105. V Ljubljani, sreda, 11. maja 1921. Poštnina plačana v gotovini. Leto I.

Izhaja vsak delavnik popoldne

NOVI ČAS

DELAVSKI LIST

Uredništvo in upravništvo v Kopitarjevi ulici štev. 6 — Telefon uredništva štev. 50 — Telefon upravništva štev. 328

CENE PO POŠTI:
za celo leto K 144·—
za pol leta K 72·—

CENE PO POŠTI:
za četrt leta K 36·—
za en mesec K 12·—

V UPRAVI STANE MESEČNO K 10·— POSAMEZNA ŠTEVILKA 80 VIN

Šola v nevarnosti!

Jugoslovansko svobodomiselstvo, ki ima tačas pod demokratsko-radikalno firmo državno oblast v rokah, že ves čas kaže hude skomine po našem ljudskem šolstvu. Kakor mačka, ki hodi okolu vrele kaše in poseže zdaj pa zdaj s taco po dišeči jedi, a se vselej opeče in pomakne nazaj, tako izdaja Pribičević od časa do časa naredbe, ki naj bi ljudsko šolo otvorile svobodomiselskim nakanam. Pa ljudstvo je na straži — kaša je vrela in naredbe ostajajo več ali manj na papirju. Celo v vojvodini Pribičević odskakuje od izvršbe svojih naredb.

Sedaj pa pripravljajo demokrati odločilen naskok na ljudsko šolo. Kakor poroča »Jutro«, je komisija, ki jo je bilo v to svrho sklicalo prosvetno ministrstvo, dovršila načrt novega šolskega zakona za vso državo. Ta načrt sloni po izjavi »Jutra« v glavnem na načrtu, ki ga je izdelalo slovensko liberalno učiteljstvo. Iz tega že lahko sklepamo, v kakšnem duhu je sestavljen novi šolski zakon.

Poglavitna struna v tem načrtu zveni tako-le:

»Vse šolstvo se podržavi, vse dosedanje zasebne in meščanske šole naj prevzame država. Šolsko upravo prve inštance predstavlja šolski odbor, ki pa nima ničesar opraviti z osebnimi zadevami učiteljstva. Šolski sveti se odpravijo.«

To se pravi predvsem: Šolstvo se popolnoma vklene v jarem centralizma, se birokratizira in popolnoma odtegne vplivu staršev. Ne vemo sicer še, kako naj bodo sestavljeni »šolski odbori«, ki naj nadomeste sedanje šolske svete, toda že iz omejitve njihovega delokroga se jasno vidi, da na šolo kot tako ne bodo imeli nikakega vpliva, marveč bodo imeli k večjemu skrbeti za kurjavo, snaženje šol in podobno. V kakšnem duhu naj se vzgajajo otroci, kakšno bodi učiteljstvo, kateremu naj starši izročajo v vodstvo svoje otroke — o tem bodo odločali centralistični birokrati. Ako bo učiteljstvo že v ljudski šoli trgalo otrokom iz srca tisto, kar jim skrbni očetje, blage matere z največjo ljubeznijo vsajajo vanja — vero, strah božji, starši ne bodo imeli nobene moči ne pravice, da svoje otroke obranijo pred to duševno pogubo. Starši so dobri, da zidajo šole, da plačujejo učiteljstvo, da hranijo in oblačijo svoje otroke — d u š o otrok morajo na milost in nemilost izročiti koščenemu, brezdušnemu nestvoru centralističnega birokratizma.

Novi šolski zakon hoče staršem vzeti tudi možnost, da bi svoje otroke odtegnili nevarnosti materialistične vzgoje v drž. šoli in jih na lastne stroške dali vzgajati in izobraževati v zasebnih šolah, ki še niso zavrgle križa. Po novem šolskem zakonu naj tudi vse zasebne šole prevzame država. To je naperjeno proti samostanskim, verskim šolam. Zakaj so te šole demokratom tako na poti? Splošno znano in priznano je, da so te šole v strokovnem oziru naravnost zgledne, najboljše med najboljšimi. Nanje je tak naval kakor na nobene druge. In čudno: Ravno liberalne družine pošiljajo svoje otroke najraje v te šole, posebno deklice. Nekako sramežljivo ti prizna taka liberalna mati: »Želim, da se dekle disciplinira in utrdi v moralnih načelih.« Lepo. To hočejo za svoje otroke tudi krščansko misleči starši, ki jih je ipak še ogromna večina.

Ti starši nimajo vedno priložnosti, da bi poslali svoje otroke v zasebne šole. Zato in pa tudi vsled tega, ker morajo za javne šole plačevati davke in jih vzdržavati, zahtevajo brezpogojno, da bodi vzgoja na javnih šolah taka, da jim bodo mogli brez strahu zaupati svoje otroke, da te šole v srcih otrok ne bodo podirale, kar oni z največjo skrbnostjo zidajo. Na vsak način mora ostati nedotaknjen tudi obstoj zasebnih verskih šol. Tu bi smele svoj glas dvigniti tudi liberalne matere, ki še nekaj drže na srečo svojih otrok; že hvaležnost do teh šol bi jih morala nagniti do tega.

Sicer pa naj store liberalni starši kakor hočejo — k r š č a n s k o misleči starši duš svojih otrok ne bodo prodali! Krščanski starši si pravico do šole ne bodo dali vzeti! Naj liberalno učiteljstvo, vpreženo v centralistični voz in vsluženo plitkemu svobodomiselstvu le dela šolske načrte in naj centralistična vlada te načrte le odobruje: Krščansko ljudstvo jih bo prekrižalo podolgem in počez!

Novi izidi občinskih volitev.

Od 502 odbornikov 384 SLS. Od 33 občin 27 SLS.

Pred seboj imamo na novo volivne izide iz 33 občin na Kranjskem. Od teh jih je 27 v rokah SLS, v 4 ima SLS relativno večino ali pa je enako močna z vsemi nasprotniki, le 2 občini sta v rokah nasprotnikov.

Teh 33 občin je volilo skupaj 502 odbornika, od katerih je 384 pristašev SLS in 118 pristašev vseh drugih strank.

Poraz liberalcev, demokratskih in samostojnih, je vedno hujši. Naj slede izidi!

KRŠKO.

Št. Rupert. SLS 269 (13), SKS 228 (11). V tej občini je SLS doslej še samo enkrat zmagala.

Kostanjevica. Volivcev 617, volilo 415, SLS 270 (16 odb.), SKS 98 (5 odb.), soc. dem. 47 (3).

Sv. Križ pri Svibnjem. SLS vseh 16 odbornikov.

Trebeljno, 9. maja. Oddanih 397 glasov. Od teh je dobila SKS 126 (10 odbornikov), SLS 145 (12 odbornikov), in neodvisna gospodarska stranka 26 (2 odbornika) (SKS in neodvisna gospodarska stranka sta imeli skupno listo.)

Škocjan, 9. maja. Oddanih glasov 297. Od teh sta dobili SKS 233 glasov (19 odbornikov), SLS 64 glasov (5 odbornikov).

Bučka. Volivcev 240, volilo 161, SLS 45 (4 odb.), SKS 57 (6 odb.), JDS 59 (šest odb.) SLS je od zadnjih volitev napredovala za 3 glasove, SKS pa nazadovala za 63 glasov.

OKRAJ KAMNIK.

Peče. SLS 86 (11), SKS 47 (5).

Vir. Samo lista SLS (16 odb.) brez volitve.

Kaplja vas. SLS 10 odb. (brez volitev.)

Klanec. SLS 10 odbornikov (brez volitevw).

Križ. SLS 10 odbornikov (brez volitve).

Mlaka. Lista SLS 10 odbornikov (brez volitev).

Motnik. SLS 10 odb. (brez volitev).

Nasoviče. Lista SLS 10 odbornikov.

Suhadole. Lista SLS 10 odbornikov.

Krtina. Volivcev 102. Oddanih glasov 79. SLS 36 glasov (7 odb.), gospodarska stranka 43 glasov (9 odb.).

Prevoje. SLS 54 glasov (11 odb.), SKS 26 glasov (5 odb.).

Moravče. SLS 206 (10 odb.), SKS 133 (6 odbornikov).

OKRAJ NOVO MESTO.

Žužemberk, 10. maja. Oddanih glasov 658, SKS 158 (6), stranka »Proč z mogotci 29 (1), SLS v Hinjah 238 (9), SLS v Šmihelu 28 (1), SLS 205 (7), torej SLS 17, nasprotniki 7.

Smuka. SLS 8 odb.; Kočevarji 8.

OKRAJ ČERNOMELJ.

Vinica. Vseh 24 odbornikov SLS.

Kot. SLS 44 glasov (11 odb.), združena kmetska napredna stranka (JDS in SKS) 28 glasov (5 odb).

OKRAJ KOČEVJE.

Banja Loka. Lista SLS 16 odb.

Fara. SLS 16 odb.

Dane. SLS 10 odb.

Gora. SLS 10 odb.

Velike Poljane SLS 5 odb., SKS 5 odb.

OKRAJ KRANJ.

Železniki. Kompromisna lista: SLS 8 odb., nasprotniki 8 odb.

Preddvor. Lista SLS 24 odbornikov.

Hrastje. Lista SLS 10 odbornikov.

Križe. Lista SLS 16 odbornikov,

Križe. Lista SLS 16 odbornikov, med njimi 6 nasprotnikov.

Sv. Katarina. Dve listi SLS 16 odb.

Zopet nova bremena.

Ministrstvo namerava baje v kratkem zvišati davek na sladkor. Doslej plača konzument pri vsakem kilogramu sladkorja 20 kron 80 vin. davka. Ker so se pa sladkorni tovarnarji v Hrvatski in Srbiji pritožili, da jih stane fabrikacija sladkorja toliko, da pri dosedanjih cenah ne pridejo na svoj račun, namerava vlada sebi in ubogim tovarnarjem seči pod pazduho na ta način, da bo zvišala pri sladkorju uvozno carino za približno 5 kron pri kilogramu ter na ta način omogočila tudi domačim tovarnarjem dražjo prodajo.

Na tak način konzument zastonj čaka na znižanje cen. Enako se namerava zvišati carina tudi pri raznem drugem blagu posebno pri manufakturi.

Marsikateri konzument ne razume, zakaj je n. pr. pri nas moka še vedno tako draga, če tudi bivamo v poljedelski deželi, ki žito prideluje sama in ga celo izvaža. To je radi tega, ker uvozna carina brani vsako zunanjo konkurenco. Iz daljne Amerike bi mi danes dobivali cenejšo moko kot iz domačega Banata, če bi ne bilo na žito visoke uvozne carine.

Od litra petroleja, ki je pred vojno veljal 40 vin., moraš danes plačati samega davka 8 kron, četudi petrolej ni nikak luksus, od kile soli 4 krone itd.

Ob tej priliki je vredno, da se omenijo tudi zelo neugodne prometne razmere in visoki železniški tarifi, ki gredo na račun konzumenta. Vožnja iz Pariza v Ljubljano je n. pr. mnogo ceneja, kot iz Ljubljane v Belgrad, in to kljub temu, da je naša valuta v primeri s francosko mnogo manj vredna in bi bilo vsled tega logično morale biti ravno narobe.

Tako se vlada danes pod vlado kapitalistov, katerim je centralizem dobrodošlo orodje, da morejo na račun ljudstva delati še večje profite.

Delavske razmere v Ameriki.

Znanec poroča: Vsaki dan je slabše za delavca. Republikanska stranka nam je ob času volitev obetala samo zlato in srebro, slikala nam je lepe dni za bodočnost. Smo izvolili republikanca, pa smo prišli iz dežja pod kap. Delati moramo za vsakdanji kruh kot črna živina, sedaj nam bodo še znižali plačo za 40 odstotkov. Naj bo katerikoli stranka na krmilu, ni za nas nič bolje, ker je vsaka odvisna od jeklenih in premogokopnih magnatov. Pri nas delamo še vedno po 5 dni na teden, pa smo srečni, ker je po drugih krajih še slabejše. Splošno mnenje je, da se pred marcem 1922 ne bodo zboljšale razmere. Tako živimo v obljubljeni deželi Ameriki.

R. Bulwer:

Poslednji dnevi v Pompejih.

74

»Mar ti naj potemtakem govorim le o Izidi?«

»Hudobnem duhu! Ne! Rajši bodi nema za vedno, če ne moreš opustiti tega govorjenja! Ampak sedaj se ne bova pričkala in zabavljala, sedaj ne bova strogo obsojala drug drugega. Niti ti mene, ko me smatraš kot odpadnika, niti jaz tebe, ko sem žalosten in osramočen zbok tebe, ker si malikovalka. Ne, sestra, ogibajva se takih predmetov in takih misli. V tvoji prijazni navzočnosti mi mir navdaja dušo. Za malo časa pozabim. Ko takole položim svoje sence na tvoje prsi, ko takole čutim tvojo nežno roko, ki me objema, mislim, da sva še enkrat otroka in da se nebo nad obema enako smehlja. Kajti, oj, če pozneje utečem kakršnikoli presilni preskušnji, če bom smel govoriti s tebój o eni sveti stvari, če bi našel potem tvoja ušesa zaprta, tvoje srce zakrknjeno, kakšno upanje za mene, bi moglo odtehtati obup za tebe? V tebi, sestra, vidim podobo sebe, narejeno krasno, narejeno plemenito. Ali naj zrcalo živi za vedno, postava sama pa se razbije kot lončarjeva ilovica? Oj, ne — ne, še me boš poslušala! Ali se spominjaš, kako sva se roko v roki podala pri Bajah na polje, da trgava pomladanske cvetlice? Ravno tako bova roko v roki stopila v večni vrt in se venčala z nevenljivim zlatim korenom!«

Začudena in zmedena zbok besedi, ki jih ni razumela, a vznemirjena do solz vsled njihovega otožnega glasu, je Jona poslušala ta izliv prekipevajočega, zatiranega srca. V resnici, Apecid je bil ganjen mnogo preko svojega navadnega razpoloženja, ki je bilo na zunanje navadno ali mrko ali silovito.

»Govoriti hočem torej s teboj o najinih prvih letih,« je rekla Jona. »Ali naj ti ono slepo dekle zapoje o dnevih otroške mladosti. Ljubek in mil je njen glas in zna pesem, ki v njej ni nikakršnih onih omemb, ki ti jih je mučno slišati.«

»Ali se spominjaš besedi, sestra?« je vprašal Apecid.

»Mislim, da se, ker mi jih je preprosti napev vtisnil v spomin.«

»Potem mi jo zapoj sama. Moja ušesa niso vajena neznanih glasov, tvoj pa, Jona, poln domačih spominov, mi je bil od nekdaj ljubkejši od vseh najemniških napevov iz Licije ali Krete. Zapoj mi!«

Jona je namignila sužnji, ki je stala v stebreniku, jo poslala po plunko, in ko jo je prinesla, je zapela milo, preprosto pesem.

Modro in obzirno je Jona izbrala to pesem, akoravno se je glasila otožno; kajti ko smo v globoki žalosti, glas veselja zveni zlo bolj kot vsi drugi glasovi; najboljša uteha je ona, ki je povzeta iz otožnosti same; kajti temne misli se morajo ublažiti, če jih ni mogoče razvedriti. Apecid se je vdal utisu srebrnega glasu, ki ga je spominjal prošlosti ter mu oznanjal le polovico žalosti, rojene v sedanjosti, in je pozabil na bližnje silne vire skrbnih misli. Ure dolgo je prebil skupaj z Jono, ki mu je sedaj prepevala sedaj se razgovarjala z njim. In ko je vstal, da jo zapusti, je bil njegov duh jako miren.

»Jona,« je rekel, ko ji je stisnil roko, »če boš slišala moje ime očrnjeno in obrekovano, ali boš verjela klevetanju?«

»Nikdar, brat moj, nikdar!«

»Ali ne misliš po tvoji veri, da se zlodejec pozneje kaznuje, dobro pa plačuje?«

»Ali moreš dvomiti o tem?«

»Ali torej misliš, da naj oni, ki je resnično dober, žrtvuje v svoji gorečnosti za krepost vsako sebično korist?«

»Oni, ki tako ravna, je enak bogovom.«

»In veruješ, da bo z ozirom na čistost in srčnost, s katero tako ravna, prejel svoj delež blaženosti onstran groba?

»Tako nas uče upati.«

»Poljubi me sestra. Še eno vprašanje — poročiti se imaš z Glavkom; morebiti naju utegne ta poroka ločiti še bolj brez upa — ampak o tem ne govorim sedaj — poročiti se imaš z Glavkom: ali ga ljubiš? Ne, sestra, odgovori mi z besedo.«

»Ga!« je zašepetala Jona zardevši.

»Ali čutiš, da bi se radi njega mogla odreči ponosu, kljubovati nečasti in se izpostaviti smrti? Slišal sem, da ljubijo ženske do skrajnosti, kadar ljubijo.«

»Brat moj, vse to bi mogla storiti za Glavka in hkratu čutiti, da ni bila žrtva. Za one ni žrtvovanja, ki ljubijo, v tem, kar store za onega, ki ga ljubijo.«

»Zadosti! Ali naj ženska toliko občuti do moža, mož pa naj čuti manj udanosti do Boga?«

Ni govoril dalje — ves njegov obraz je bil videti navdihnjen z nebeškim življenjem; prsa so se mu ponosno dvigala, oči žarele, na čelu pa mu je bilo vtisnjeno veličanstvo človeka, ki se more upati biti plemenit! Resnoben, zamišljen, tesnoben se je obrnil in njune oči so se srečale; prisrčno jo je poljubil, jo toplo pritisnil na prsi, v naslednjem trenotku pa je odšel iz hiše.

Dolgo je ostala Jona nema in zamišljena na istem mestu. Strežajke so jo venomer hodile opozarjat na vedno bolj pozno popoldne in na povabilo na Dijomedovo gostijo. Naposled se je prebudila iz svoje zamišljenosti in se je šla pripravljat — ne s ponosom lepote, ampak malomarno in otožno — za svečanost. Samo ena misel jo je sprijaznila z obljubljenim posetom — tam najde Glavka in mu razodene svojo bojazen in nemir za svojega brata.

(Dalje.)

Nemški državni zbor sprejel ultimat entente.

LDU **Berlin**, 10. maja. (Wolff) Na današnji seji državnega zbora, ki je bila prvotno sklicana za sedmo uro zvečer, pa se je otvorila šele ob devetih, je državni kancelar dr. Wirth najprej sporočil listo novih državnih ministrov. Izjavil je, da se bo ministrstvo spopolnilo. Naloga v tej težki uri, je dejal dr. Wirth, je, da državni zbor odloči o ultimatu zaveznikov. Z ozirom na stavljeni nam rok vas moram prositi, da takoj izrazite svoje mnenje o tem vprašanju. Ne preostaja nam nobena druga možnost kot sprejem ali odklonitev ultimata. Državni kancelar je nato v podrobnostih obrazložil posledice sprejema ali odklonitve ter nadalje izjavil, da gre za vso bodočnost težko preizkušene domovine. Nemški narod je pripravljen doprinesti največje materielne žrtve. Iz tega vzroka sprejme nemška vlada ultimat. Odgovornost za gospodarske posledice ultimata leži na nasprotni strani. Da se v tej težki uri spomnimo tudi na Gorenjo Šlezijo, je nadaljeval govornik, ne potrebuje utemeljevanja. V tem oziru zaupamo trdno na izid ljudskega glasovanja. Sedaj gre za to, da zavezniške vlade ne bodo trpele poljskega poizkusa, ki nasprotuje vsaki pravici, da bi poljski diktator teptal z nogami one majhne pravice, ki jih nam daje mirovna pogodba. Gospe in gospodje! Nova vlada vam po natančnem proučevanju priporoča, da sprejmete ultimat. (Odobravanje). Nato je pričela zbornica razpravo. Za socialne demokrate je poslanec Wels, za centrum poslanec Trimborn in za neodvisno socialiste poslanec Ledebour podal izjavo v tem zmislu, da se sprejme ultimat. V imenu nemške Ljudske stranke so se poslanec dr. Stresemann, v imenu nemške nacionalne stranke poslanec Hergt, v imenu komunistov poslanec Koenen in v imenu bavarske ljudske stranke poslanec Heim izjavili proti sprejemu ultimata. Končno se je sprejel predlog, ki sta ga stavila poslanca Müller-Franken in Trimborn, v poimenskem glasovanju z 221 proti 175 glasovom. En poslanec se je vzdržal glasovanja. Predlog se glasi: »Državni zbor se strinja s tem, da poda državna vlada izjavo, ki so jo zahtevale zavezniške vlade v noti od 5. maja pod C. 1—4.« — Desnica je sprejela izid glasovanja s »pfui« klici. Seja se je zaključila ob dvanajstih in pol ponoči. Prihodnja seja jutri.

Seja konštituante.

LDU **Belgrad**, 10. maja. (ZNU) Popoldansko sejo ustavotvorne skupščine otvori predsednik dr. Ribar ob 16.30.

Prvi govori poslanec Marko Revac ter izjavlja, da se predlogi, ki jih stavlja opozicija, ne vzamejo resno v pretres. Ker ne more priti do sporazuma, izhaja iz tega, ker se trdi, da so opozicionalni govorniki separatisti in protidržavni in se s tem zmanjšuje vtis njihovih argumentacij. Vsaka poedina pokrajina naše države je imela svoje posebno življenje, svoj posebni razvoj in kulturo. To obstoja še danes. Ako hočemo imeti ustavo, ki bo zadovoljila ves naš narod, ne smemo pozabiti na Hrvatsko s Sremom, na Bosno in Hercegovino, na Dalmacijo in na Slovenijo, ki so vse imele svojo pokrajinsko avtonomijo in svojo administrativno individualnost, ki obstoja še danes. Ti momenti igrajo največjo vlogo in se morajo imeti pred očmi pri reševanju tega vprašanja. Zato se mora pri vprašanju, kako bi se najbolje organizirala naša država, ozirati na dve stališči: na centralistično in na decentralistično. Centralizem preide preko vseh dejanskih okolnosti, odpravlja meje pokrajin in njihovo prošlost. Toda za edinstveno državo ni treba centralistične ureditve. Naša država je zelo komplicirana in zaradi tega ta oblika ne more zadovoljiti in centralizem ne more funkcionirati, kakor bi bilo treba. Potrebno je, da je centralna uprava sposobna, da dela. Mi nimamo sposobnega osebja, da ne govorimo o današnjih komunikacijah. Dolgo bo še trajalo, da se bo moglo reči: naša prestolica ne leži daleč. Razen tega nimamo edinstvenih zakonov. Vse to govori proti centralistični ureditvi države. Ker vsebuje predloženi načrt ustave take odredbe, je bolj reakcionaren od onega, ki ga je Srbija imela pred 30 leti. Govornik nato kritizira poedine člene načrta. Predlaga sporazumno donešenje ustave in meni, da za dosego sporazuma še ni prekasno. (Živahno odobravanje in ploskanje na skrajni desnici.)

Drugi govornik Čubrović (demokrat) meni, da se morajo pri donešenju ustave vzeti v obzir dejstva, ki so v narodnem življenju. Izrazi prepričanje, da se je naša država končno ujedinila in da se ne more več razediniti. (Burno odobravanje.)

Poslanec Ante Pavičić (Narodni klub) obžaluje, da je razlika med Narodnim klubom in opozicijo z ene strani in vladno večino z druge strani v tem, ker hoče opozicija položiti z dobro ustavo državi trd temelj. Zahteva ustavo, ki bo zadovoljila večino hrvatskega, slovenskega in srbskega dela našega naroda. Omenja glavna načela ustavnega načrta Narodnega kluba, ki so: 1. Edinstvena država. 2 Individualna svoboda. 3. Suverenost naroda. 4. Socialna pravica. 5. Federativna ureditev države. — Nato govori radikalec Miljutin Dragović, ki izjavlja, da bo glasoval za načrt ustave.

Kot zadnji govornik dobi besedo poslanec Josip Klekl (Jugoslov. klub), ki govori proti centralizmu in zagovarja načrt ustave Jugoslov. kluba. Govori proti kancelparagrafu. — Seja se je zaključila ob dvajsetih. Ker je jutri pogreb poslanca Denkoviča, dopoldne ne bo seje. Prihodnja seja popoldne ob štirih.

Politični dogodki.

+ **Šole — svobodomiselske trdnjave?** Demokratska troperesna deteljica na Bleiweisovi cesti: Baltič, Ribnikar in dr. Ravnihar se je proslavila z novo naredbo, s katero naj bi sokolska in druga svobodomiselska društva na lepem prišla do svojih domov. Ta naredba pravi: »Šolske zgradbe in šolski prostori se smejo tudi vporabljati za poučna predavanja na polju umstvene ali gospodarske prosvete, ako vodi ta predavanja učitelj.« Seveda je učitelj večinoma liberalec — zlasti danes, ko veje zgoraj liberalna sapa —, ki gotovo ne bo vodil predavanj nasprotnega mišljenja. Pač pa bo z veseljem vodil sokolska in samostojniška predavanja. Na ta način bo povsodi tam, kjer je nastavljen liberalen učitelj, postala šola trdnjava političnega svobodomiselstva. Pa mislimo, da delajo gospodje račun brez krčmarja! Naše ljudstvo ni zidalo šol za liberalne frakarje, oštirje in kramarje in njih žalostne priveske. Ako hočejo ti imeti svoje društvene domove po naši lepi deželi, naj si jih zidajo, kakor so si jih sezidala na lastne stroške naša društva. Gospoda, le ne prenapenjajte strune! Še je slovensko ljudstvo gospodar na svoji zemlji!

+ **Na treščice.** Demokrati, ki bi drugače radi celokupno, iz tako različnih delov sestavljeno državo potisnili pod en sam centralistični klobuk v Belgradu, si noč in dan izmišljajo nove načrte in razloge za razcepitev Slovenije. Tako zahteva sedaj celjska »Nova Doba«, da mora postati upravno središče Slovenije — Celje; gospodarsko središče bodi Maribor, a kulturno središče Ljubljana. Kadar dobimo nazaj Primorce, se mora Slovenija na vsak način razdeliti. Tako nas hočejo na vsak način razcepiti na treščice. Ako bi nas bilo vsaj petnajst milijonov, bi se še morda dalo kako misliti na tri središča, a tako, ko nas je komaj dober milijon? Po vsem svetu so narodna središča obenem upravna, gospodarska in kulturna središča, ker so vsa ta področja tesno zvezana med seboj in ker je le tako zagotovljen stolnemu mestu primeren razvoj. Enomilijonski Slovenci pa naj bi si privoščili kar tri središča. Taka je politična pamet naših demokratov.

+ **Zakaj moramo dobiti centralistično ustavo.** S tem vprašanjem se bavi radikalna »Zastava« in v svojih uvodnikih jasno odkriva vse namene demokratsko-radikalnih mogotcev. Da naši čitatelji uvidijo, kako mnenje imajo ti ljudje o nas in o ureditvi naše države, citiramo samo par značilnih stavkov: »Napačne so pri naših državnikih težnje, da se naj slabejši izenačijo z močnejšimi in jim gredo zato vedno na roko (kot n. pr. to, da se postavijo Slovenci in Hrvati na ministrska mesta). Avtonomija bi služila samo zato, da bi se Srbi s pomočjo Nesrbov zapostavljali in ovirali v razvitku ... Nadvlada mora biti. Politično nadvlado pa morajo imeti v naši državi oni, ki so delali že pred vojno za to, da je prišlo do današnjega stanja. Nadvlado morajo imeti Srbi pravoslavne vere, vsi drugi so politično nezavedni in zaostali. Srbom se mora prepustiti, da urede sami državo in jo morajo sami tudi voditi ... Z reorganizacijo orožništva in novimi vojaškimi pozivi se je vpliv Srbov v državi povečal, od ostalih pa zmanjšal. In tako bo šlo to naprej in mora priti do nadvlade Srbov, ki bodo naši državi vedno bolj dajali srbski značaj do one prave mere, ki odgovarja njihovi moči in številnosti. To je naraven tok, ki ga ne more zaustaviti niti ustava, niti kak drug dogovor ... Ustave ne more diktirati nobena stranka, nego samo krona, ki je edina nositeljica oblasti in moči v naši državi in zato nam bo dal kralj prve zakone in ustavo, ne pa konstituanta, ki ima samo toliko moči, kolikor ji določi kralj ... Suverena oblast je pri nas samo kralj, a pravico do nadvlade imajo Srbi in tako mora biti. Kdor pa dela proti temu, je protidržaven element in se mora kaznovati. Vsi ostali naj pazijo, da se ta nadvlada (kar je dobro) ne razvije v tiranstvo (kar je slabo), naj čuvajo svoje interese, ali naj ne delajo razvitku zaprek.« — Tako konča dr. Miljutin Simonović razlago o centralizmu, za katerega se slovenski demokrati in samostojni tako živo zavzemajo. Ali se slepcem še ne bodo odprle oči?

+ **Dober začetek poboljšanja.** Zadnji »Ponedeljek« prinaša stenografični zapisnik o pridigi g. dekana Gnidovca v Žužemberku, ki jo je baje govoril svojim vernikom pred občinskimi volitvami. Pridiga jako lepo obrazloži stališče katoliškega duhovnika nasproti onim političnim strujam, ki so protiverske in proticerkvene. Dober nasvet uredništvu »Pondeljka«: Ker demokratje ne hodijo k pridigam, bi bilo prav umestno, če bi »Pondeljek« vsak teden po en stenografični zapisnik objavil, da bi bili liberalci, ki ne hodijo k pridigam, vsaj na ta način deležni dobre in pametne besede.

Dnevni dogodki.

— **Zamenjava avstrijskih 1- 2- 10-kronskih bankovcev.** Finančna delegacija objavlja uradno: »V roku od 18. maja do vključljivo 4. junija 1921 se izločijo eno-, dve- in desetkronski bankovci avstro-ogrske banke iz prometa. Glede podrobnosti se občinstvo opozarja na določbo, ki se objavi v prihodnji številki »Uradnega lista«. Zameno teh novčanic bodo vršili davčni uradi po posebnih komisijah, in sicer od 18. maja do vključljivo 4. junija t. l. Da se zamena tečno in gladko izvrši, se občinstvu priporoča, da naj nepravilno žigosanih odnosno kolkovanih bankovcev ne predlaga v zamenjavo. Predlaganje takih bankovcev bo brezuspešno in samo otežkočalo poslovanje v to svrho odrejenih komisij. Ker bo zamena končno odpomogla vsakovrstnim težkočam, ki so se doslej stalno pojavljale v denarnem prometu, je v interesu splošnosti in strank, da izvršitev zamene podpirajo in pospešijo v smislu gornjih izvajanj.«

— **Država in stanovanjsko vprašanje.** Tako Avstrija kakor Češkoslovaška sta po prevratu že našli časa in sredstev za državno odpomoč v stanovanjskem vprašanju; obe sta sklenili zgradbene zakone, ki zagotavljajo državni kredit in vso mogočo pomoč za gradbo stanovanjskih hiš potom splošnokoristnih stavbinskih zadrug. Pri nas se o čem takem niti ne govori, dasiravno je stanovanjska stiska ravno po naših mestih prav posebno občutna. V Belgradu in Zagrebu se plačujejo za sobe in lokale naravnost bajne cene, a pri nas prestajajo mnoge stranke naravnost peklenske muke radi stanovanjskih razmer. In vendar kako lahko bi se dalo hitro pomagati, ako bi se stavbenim zadrugam zagotovila stavbišča, gradbeni les, opeka in apno po zmernih cenah. In to bi mogla država v zvezi z občinami brez prevelike obremenitve, saj imamo ves gradbeni material povsodi doma. Kar tiče dragih delavnih moči, smo prepričani, da bi se dala med gradbenim delavstvom in splošno koristnimi zadrugami doseči nekaka vzajemnost, posebno pri gradnji delavskih hišic in stanovanj, tako da bi se delalo več in hitreje nego drugače. Mnogo je družin, ki bi pri gradnji svoje hišice rade tudi z lastnimi rokami pomagale, da bi bilo le ceneje in bi šlo delo hitreje od rok. Torej zganite se, država in občine! — Nekaj malega oddiha v stanovanjski mizeriji bi mogli morda pričakovati od zadnjega ministrskega sklepa, da se od posojila, najetega v Narodni banki, porabi 100 milijonov dinarjev za zidanje državnih zgradb. Toda bogve kdaj, kje in kakšne zgradbe se bodo zidale, ali bo vsaj nekaj prostorov za zasebna stanovanja?

— **Tatvina v Sostrem.** Pretekli petek se je izvršila predrzna tatvina pri dveh hišah. V Zagradišcu so odnesli izpod kozolca vse deske, ravno tako tudi pri Jernejevcu v Dobrunjah. Tatovi so deske vlekli v Sostro in sledili so jih do hiše, kjer stanuje neka ženska, ki je bila lani celo leto zaprta radi tatvine. Da bi se vsi sledovi na tatvino izbrisali, je dobila človeka, kateri ji je delal v nedeljo cel dan lesen tlak v kleti, katero misli oddati sedaj za stanovanje. Ko so prišli orožniki v hišo, so bile deske že porabljene za tla in vrata.

— **Nesreča.** V tovarni Feliksa Stareta na Količevem se je s cirkularno žago užagal v levo roko 22letni delavec France Jerman iz Radomelj. Poškodba je težka.

— **Trgovec z dekleti.** V Varaždinu se je produciral neki akrobat, ki se je izdajal za ameriškega kinoglumca Harryja. Posrečilo se mu je premotiti dve deklici, stari okrog 15 let, da jih povede s seboj. Na nepojasnjen način sta dobili pri mestnem poglavarstvu potne liste. Dosedaj so ju roditelji zaman iskali. V Zagrebu se je dognalo dosedaj samo toliko, da je pravo ime glumca Slavko Draganič. Sumi se, da je deklici prodal v kako javno hišo, ker sta obe krasotici. Poizvedbe se nadaljujejo.

— **Češkoslovaška trgovina in Trst.** 7. t. m. se je v Trstu vršil ustanovni občni zbor italijansko-češko-slovaške trgovske zbornice. Za predsednika zbornice je bil izvoljen general Piccione, za podpredsednika češkoslovaški generalni konzul Šeba in Cosulich. V upravnem odboru je polovico Italijanov, polovico Čehoslovakov.

— **Komunisti na Štajerskem.** Orožništvo je v noči od ponedeljka na torek prijelo pri Hadersdorfu ob Murici 4 delavce, ki so osumljeni, da so se dejansko udeležili nasilstev proti deželnemu glavarju dr. Rintelnu in proti deželnemu svetniku Prischniggu. Ko so jih eskortirali v Bruck, so jih morali na potu izpustiti, ker je delavstvo muriške doline zasedlo železniške postaje in ceste, ki vodijo v Bruck, da preprečí izročitev aretirancev deželnemu sodišču v Gradcu. Deželna vlada je odredila vse potrebno proti temu koraku.

— **50 let kulturnega in političnega dela.** Bolgari so 8. t. m. slavili 50 letnico kulturnega in političnega dela enega svojih največjih mož: Štefana Savič-Bobčeva.

— **Boj za dedščino Fran Ferdinandovih otrok.** »Prager Presse« poroča, da se v poučenih praških krogih govori, da bo češkoslovaška vlada bivši Fran Ferdinandovi veleposestvi Konopišt in Chlumetz vrnila pokojnikovim otrokom. »Češki Slovo« se temu ostro upira in svari pred rovarjenjem »klerikalcev«.

Ljubljanski dogodki.

lj **Ljudomil okrajni glavar.** Za novega okrajnega glavarja v Ljubljanski okolici je imenovan dvorni svetnik extra statum dr. Fran Ferjančič. Prejšnji okrajni glavar ob sedanjih razmerah ni mogel najti drugega stanovanja ter je zato prosil, da bi smel začasno ohraniti del stanovanja s souporabo kubinje. Kubinja je tako velika kakor kaka plesna dvorana, a kljub temu je dal novi gospod glavar po dovoljenju predsednika dr. Baltiča svojega prednika policijskim potom iztirati iz kubinje. Končno mu je še prepovedal uporabo stranišča, dasi sta v stanovanju kar dve stranišči. Sedaj bo imel gospod dvorni svetnik kar obe sam zase... Lepo dehteče cvetke rasto pod vlado g. Baltiča.

lj **Oškodovana okrajna bolniška blagajna v Ljubljani.** Marija Bizjak, ki stanuje v barakah na Kodeljevem, je prišla letos po novem letu h g. dr. Košeninu, februarja pa h g. dr. Breskvarju in je naznanila, da stanujeta pri njej delavca Ivan Dolničar in Feliks Trtnik, ki sta obolela na revmatizmu in ne moreta priti sama k zdravniku. Zdravnika sta ji pa izstavila bolniške listke okrajne bolniške blagajne v Ljubljani, katera ji je izplačala 891.20 kron. Bolniška blagajna je pa ugotovila, da se je Bizjakova zlagala, ker delavca nista bila bolna in nista niti znala, da je Bizjakova na njuno ime dobila bolniško podporo izplačano. Deželno sodišče je obsodilo Bizjakovo na 6 mesecev ječe.

lj **Neusmiljen oče.** Na sodišču se je moral zagovarjati neki oče s Tržaške ceste, ker je svojega otroka neusmiljeno z glavo butal ob zid in ga pretepal s palico po rokah in nogah. Pretepel je tudi hčer, ker je rekla, da gre po policaja. Otrokom je umrla mati, oče je togoten. Sodnik je neusmiljenega očeta ostro posvaril in mu zagrozil, da ga bo ob novem prestopku strogo kaznoval.

lj **Kolo ukradeno** je bilo Antonu Škerjanc z Opekarske ceste 38 v gostilni na Karlovški cesti št. 19. Kolo je črno pleskano in dobro ohranjeno.

lj **Zaplenjena granata.** Gospodična Alojzija Novak v Šiški se je nedavno obstrelila, ko je pregledovala samokres. V bolnici je kmalu ozdravela. Policija, ki je takrat posredovala, je našla pri Novakovih tudi granato, katero je zaplenila. Mati gospodične Alojzije Novakove, Frančiška Novak, se je morala zagovarjati pri okrajnem sodišču, ker so našli granato v njenem stanovanju. Njena hči Alojzija je povedala, da je prinesla to granato ona z italijanskega bojišča, kjer je bila sestra »Rdečega križa« in da je bila granata izpraznjena. Povedala je tudi, da jo orožje zelo zanima in da so sestre »Rdečega križa« na italijanskem bojišču vsaki dan streljale in da se je naučila prav dobro streljati. Ker je policija naznanila sodišču, da so granato zavrgli in jo nimajo več, je okr. sodišče Frančiško Novak oprostilo od obtožbe, da je brez oblastvenega dovoljenja shranjevala razstrelivo.

Naša društva.

d »Krekova prosveta«. Seja osrednjega odbora se vrši 12. maja t. j. v četrtek ob 8. uri zvečer v Alojzijevišču. — U. Kattauer, t. č. predsednica.

Odgovorni urednik Anton Marinček.
Izdaja konzorcij »Novega Časa«.
Tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani.

Konkurenčne cene! F. BRUMAT LJUBLJANA Vsakovrstno manufakturo in tkanine po konkurenčni ceni. Mestni trg 25. I. Konkurenčne cene!